

NICCOLÒ MACHIAVELLI

PRENS

Çeviri: KEMAL ATAKAY

NICCOLÒ
MACHIARELLI

PRENS

Can Klasik

Prens, Niccolò Machiavelli

İtalyanca aslından çeviren: Kemal Atakay

Il Principe

© 2008, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2008

30. basım: Ağustos 2020, İstanbul

Bu kitabın 30. baskısı 8 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Pınar Savaş

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad., Dalgıç Çarşısı, No: 3/4

Zeytinburnu/İstanbul

Sertifika No: 46025

ISBN 978-975-07-3921-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750739217

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

NICCOLÒ
MACHIAVELLI
PRENS

DÜŞÜNCE

İtalyanca aslından çeviren

Kemal Atakay

NICCOLÓ MACHIAVELLI, Floransalı siyaset kuramcısı, yazar ve devlet adamı Niccolò Machiavelli (1469-1527), 1513'te kaleme aldığı ama ölümünden sonra 1532'de yayımlanan *Prens* adlı başyapıtında, siyasette devlet çıkarlarının belirleyici olması gerektiğini savunmuş ve gerçekçi siyaset kuramının öncüleri arasında sayılmıştır. Machiavelli, her zaman cumhuriyetten yana olsa da, İtalyan devletlerinin zayıflığı, yozlaşma ve dış tehditler onu İtalya'yı kurtarabilecek bir "yeni hükümdar" arayışına itmiştir. *Prens*'te, işte bu hükümdara yol göstermeyi, yönetmek için insan doğasına ve zamanın koşullarına uyan hangi araçları kullanabileceğini anlatmayı amaçlamıştır.

KEMAL ATAKAY, 1962'de Ankara'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra ABD'de Illinois Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde Ortaçağ, Rönesans İngiliz ve İtalyan edebiyatı üzerine lisansüstü öğrenimi gördü. Çeşitli dergilerde çevirileri, inceleme ve eleştiri yazıları yayımlandı. Yeditepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde karşılaştırmalı edebiyat dersleri verdi. Guido Cavalcanti, Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giacomo Leopardi, Cesare Pavese, Primo Levi, Italo Calvino, Umberto Eco, Octavio Paz gibi şair ve yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

Can Yayınları'nın kurucusu
Erdal Öz'ün (1935-2006) değerli anısına

Kemal Atakay

İçindekiler

Giriş.....	13
Machiavelli'nin yaşamı ve yapıtları.....	31
PRENS.....	35
Niccolò Machiavelli'den muhteşem Lorenzo de' Medici'ye	37
I Kaç tür prenslik vardır ve hangi yollarla ele geçirilirler?	39
II Mirasa dayalı prenslikler üzerine	39
III Karma prenslikler üzerine	40
IV İskender'in işgal ettiği Dareios Krallığı, İskender'in ölümünden sonra onun ardıllarına niçin başkaldırmadı? ..50	
V İşgal edilmeden önce kendi yasalarına göre yaşayan şehirler ya da prenslikler nasıl yönetilmelidir?.....	53
IV Kişinin kendi silahları ve becerisiyle ele geçirdiği yeni prenslikler üzerine	55
VII Başkalarının silahlarıyla ve talihle ele geçirilen yeni prenslikler üzerine	58
VIII Prensliğin başına alçaklıkla geçenler üzerine	66
IX Sivil prenslik üzerine	71
X Bütün prensliklerin gücü nasıl ölçülmelidir?	75
XI Kilise prenslikleri üzerine	77

XII Kaç tür askerî güç ve paralı asker vardır?	80
XIII Yardımcı, karma ve öz askerler üzerine.....	86
XIV Prensın askerî konularda yapması gerekenler.....	90
XV İnsanların, özellikle prenslerin övölmelerine ya da yerilmelerine neden olan şeyler üzerine	93
XVI Cömertlik ile cimrilik üzerine	95
XVII Acımasızlık ile merhamet üzerine ve sevilme korkulmaktan daha mı iyidir, yoksa tersi mi?	97
XVIII Prensler sözlerini nasıl tutmalıdır?	101
XIX Küçümsenme ve nefretten nasıl kaçınmak gerektiği üzerine	104
XX Kaleler ve prenslerin her gün yaptığı başka birçok şey yararlı mıdır, yararsız mı?	115
XXI Prens kendisini saydırmak için nasıl davranmalıdır?	120
XXII Prenslerin özel danışmanları üzerine.....	124
XXIII Dalkavuklardan nasıl uzak durulacağı üzerine ..	126
XXIV İtalyan prensleri niçin devletlerini yitirdiler?....	128
XXV İnsan işlerinde talihin gücü nedir ve talihe nasıl karşı koyulabilir?.....	130
XXVI İtalya'yı barbarların elinden kurtarmak için çağrı.....	133
Notlar	139
Kaynakça.....	141
Açıklamalı dizin	143

Niccolò Machiavelli'den Muhteşem Lorenzo de' Medici'ye

[1] Çoğu kez, bir prensin gözüne girmeyi arzu edenler, ona en değer verdikleri ya da onun en çok hoşuna gideceğini düşündükleri şeyleri sunmayı âdet edinmişlerdir; bu yüzden, prenslere sık sık atlar, silahlar, altın işlemeli kumaşlar, değerli taşlar ve yüceliklerine yaraşır buna benzer süsler sunulduğunu görürüz. Dolayısıyla, Zât-ı Şâhâneleri'ne, size bağlılığımın bir kanıtını sunmayı arzu ettiğimde, elimdeki şeyler arasında, büyük insanların eylemlerine ilişkin bilgiden daha değer verdiğim ya da o denli değerli bulduğum bir şey bulamadım; çağımızda olup bitenler konusunda uzun bir deneyim ve eskiden olanları sürekli okuma yoluyla edindiğim bir bilgi bu: O eylemleri yoğun bir çalışmayla uzun uzun düşünüp inceledikten sonra, şimdi küçük bir kitapta derleyerek Zât-ı Şâhâneleri'ne yolluyorum.

[2] Gerçi bu eserin konumunuza layık olmadığını farkındayım, ama gene de insancılığınız sayesinde onu kabule şayan bulacağınızdan eminim; çünkü etraflıca düşündükten sonra şu kanıya vardım: Size, yıllarca, pek çok sıkıntı ve tehlikeye göğüs gererek öğrenip anladıklarımı, çok kısa sürede anlayabilme olanağını sunmaktan daha büyük bir armağan verebilmem olanaksız. Bu eseri, çoğu kimsenin, konularını betimlemek ve süslemek için

kullanmayı âdet edindiği dolambaçlı ifadeler, gösterişli ve görkemli sözcüklerle ya da başka herhangi bir söz sanatıyla ve konu dışı süsle bezeyip doldurmadım; çünkü bu eser ya hiç itibar görmesin ya da yalnızca içeriğinin farklılığı ve konusunun ciddiliğiyle beğenilsin istedim. Aşağı ve mütevazı konumdaki birisinin, prenslerin yönetimlerini tartışmaya ve kurallarını belirlemeye cüret etmesinin kendini beğenmişlik olarak addedilmesini istemem; çünkü nasıl manzara resmi yapanlar, dağların ve yüksek yerlerin yapısını gözlemlemek için ovada alçak bir konumda duruyor ve alçak yerlerin yapısını gözlemlemek için dağların tepesine çıkıyorlarsa, aynı şekilde, halkların yapısını iyi tanımak için prens olmak ve prenslerin yapısını iyi tanımak için de halktan birisi olmak gerekir.

[3] O yüzden, Zât-ı Şâhâneleri, bu küçük armağanı, benim onu size gönderdiğim bu duygularla kabul edin; dikkatle okuyup değerlendirecek olursanız, onda talihin ve öteki niteliklerinizin size vaat ettiği yüceliğe erişeceğinize dair en içten dileğimi göreceksiniz. Ve Zât-ı Şâhâneleri, yüceliğinizin doruğundan zaman zaman gözlerinizi bu aşağıdaki yerlere çevirecek olursanız, benim nasıl haksız yere büyük ve sürekli bir talihsizliğe katlandığımı göreceksiniz.

I

Kaç tür prenslik vardır ve hangi yollarla ele geçirilirler?

[1] İnsanlar üzerinde [siyasal] egemenliği olmuş ve olan bütün devletler, bütün yönetimler, geçmişte olduğu gibi bugün de, ya cumhuriyettir ya prenslik. Prenslikler ya mirasa dayalıdır ya yenidir. Mirasa dayalı prensliklerde, senyörün soyu uzun süredir iktidardadır. Ve yeni prenslikler ya bütünüyle yenidir –Milano, Francesco Sforza için böyleydi– ya da onları ele geçiren prensin mirasa dayalı devletine eklediği uzuvlar gibidirler – Napoli Krallığı, İspanya Kralı [II. Fernando] için böyledir. Bu yolla ele geçirilen devletler, ya bir prensin yönetimi altında yaşamaya ya özgür olmaya alışkındırlar ve kişi bunları ya başkalarının silahlarıyla ya kendi silahlarıyla ya talihin sayesinde ya yeteneğiyle ele geçirir.

II

Mirasa dayalı prenslikler üzerine

[1] Cumhuriyetleri değerlendirmeyi bir yana bırakıyorum, çünkü başka bir yerde¹ onlardan uzun uzadıya söz

ettim. Yalnızca prensliği ele alacağım ve yukarıda belirlediğim konuları açmıyarak bu prensliklerin nasıl yönetilebileceğini ve nasıl elde tutulabileceğini tartışacağım.

Öyleyse, diyebilirim ki, prensin soyuna alışkın, mirasa dayalı devletlerde yönetimi elde tutmanın zorlukları, yeni devletlerdekinden çok daha azdır; çünkü ataların kurduğu düzeni bozmamak, sonra da sıra dışı olaylara uygun bir yönetimi benimsemek yeterli olur; bu yolla, böyle bir prens olağan bir beceriye sahipse, olağanüstü ve aşırı bir güç elinden almadıkça, her zaman devletini koruyacaktır; devleti elinden alınsa bile, işgalcinin en küçük bir hatasında devleti yeniden ele geçirir.

[2] İtalya'da böyle bir örneğimiz var bizim: Ferrara dükü.² Ferrara dükünün, 1484'te Venediklilerin, 1510'da Papa Julius'un saldırılarına karşı koyabilmesinin tek nedeni, ailesinin uzun süredir iktidarda olmasıydı. Soy gereği iktidarda olan bir prensin, uyruklarına şiddet uygulamak için daha az gerekçesi ve daha az zorunluluğu vardır, bu yüzden daha çok sevilmesi olağandır; aşırı kusurları ondan nefret edilmesine yol açmadıkça, uyruklarının doğal olarak onu sevmeleri beklenir. İktidarın eskiliği ve sürekliliği içinde, yeniliklerin anıları ve gerekçeleri silinip gider; çünkü bir değişim, daima başka bir değişimin oluşumuna zemin hazırlar.

III

Karma prenslikler üzerine

[1] Ama yeni prenslikte zorluklar söz konusudur. İlk olarak, prenslik bütünüyle yeni değil de, eski bir dev-

lete eklenen bir parça ise (bu ikisinin oluşturduğu bütüne karma adı verilebilir), değişiklikler öncelikle doğal bir zorluktan kaynaklanır. Bütün yeni prensliklerde var olan bir zorluktur bu: İnsanlar, durumlarının daha iyiye gideceğine inanarak seve seve efendi değiştirirler ve bu inanç, efendilerine karşı silaha sarılmalarına yol açar; ama bu konuda kendilerini aldatmış olurlar, çünkü daha sonra deneyim yoluyla durumlarının daha kötüye gittiğini görürler. Bu, doğal ve olağan başka bir zorluktan kaynaklanır, o da şudur: Yeni prens olan kişi, gerek askerlerle, gerek yeni bir fethin yol açtığı başka pek çok haksızlıkla yeni uyruklarının huzurunu bozmak zorundadır; öyle ki, prensliği işgal etmekle huzurunu bozduğu herkesin düşmanlığını kazanır ve seni iktidara getirenlerin dostluğunu koruyamazsın, çünkü onları önceden umdukları şekilde hoşnut edemezsin ve onlara borçlu olduğun için, onlara karşı katı önlemlere de başvuramazsın; çünkü kişinin, ordusu ne denli güçlü olursa olsun, bir bölgeye girebilmek için her zaman o bölge halkının desteğine gereksinmesi vardır. Bu nedenlerden ötürü, Fransa Kralı XII. Louis, Milano'yu çok çabuk işgal edip çok çabuk yitirmiş ve ilk işgalde Ludovico'nun³ kendi kuvvetleri şehri ondan geri alması için yeterli olmuştu; çünkü krala kapılarını açmış olan halk, görüşünde ve daha iyi bir gelecek beklentisinde aldandığını görünce, yeni prensin yol açtığı sıkıntılara katlanamamıştı.

[2] Şu da kesin bir gerçektir: Başkaldıran ülkeler ikinci kez ele geçirildiklerinde, yitirmeleri daha zordur; çünkü senyör başkaldırını fırsat bilerek, durumunu sağlama almak için suçluları cezalandırmada, kuşkuluları saptamada, zayıf noktaları güçlendirmede daha sakımsız davranır. Böylece, Fransa'nın Milano'yu yitirmesi için ilk defasında Dük Ludovico'nun sınırlara saldırması yeterli olmuşken, ikinci kez yitirmesi için, bütün dünyanın

Fransa'ya karşı koyması ve ordularını bozguna uğrattıp İtalya'dan kovması gerekmiştir; bu da, yukarıda sözü edilen nedenlerden kaynaklanmıştır. Bununla birlikte, hem ilk kez hem ikinci kez, Milano Fransa'nın elinden alınmıştır.

İlk yitirmenin genel nedenleri üzerinde durduk; şimdi ikinci yitirmenin nedenlerini belirlemek ve Fransa kralının elinde hangi çarelerin bulunduğunu, onun durumundaki bir başkasının, ele geçirdiği yeri Fransa'dan daha iyi koruyabilmek için hangi çarelere başvurabileceğini görmek kalıyor geriye.

[3] Öyleyse, şunu belirtmem gerek: Ele geçirildiklerinde, ele geçirenin eski devletine eklenen devletler, ya aynı bölge ve aynı dildendirler ya değildirler. Aynı bölge ve aynı dilden iseler, bunları elde tutmak çok kolaydır, özellikle de özgür yaşamaya alışmamışlarsa. Bu devletleri güvenli biçimde elde tutmak için, orada hüküm sürmekte olan prensin soyunu yok etmek yeterli olur; çünkü öteki yönler açısından, eski yaşam tarzları korunduğu ve geleneklerinde herhangi bir değişiklik olmadığı sürece, insanlar huzur içinde yaşamayı sürdürürler. Uzun süre Fransa'nın parçası olan Burgonya, Bretanya, Gaskonya ve Normandiya'da böyle olmuştur;⁴ bazı dil farklılıkları olmasına rağmen, gene de gelenekleri birbirine benziyor ve kolayca birbirleriyle uyum içinde yaşayabiliyorlar. Bu devletleri ele geçiren kişi, onları elinde tutmak istiyorsa, iki şeye dikkat etmelidir: İlki, eski prensin soyu yok edilmeli; ikincisi, yasalarında ve vergilerinde değişikliğe gidilmemelidir; böylece, yeni devlet çok kısa sürede eski prenslikle tekvücut haline gelir.

[4] Ama dili, gelenekleri ve kurumları farklı bir bölgedeki devletler ele geçirildiğinde, zorluklar baş gösterir ve bu devletleri elde tutmak için çok talihli ve son derece azimli olmak gerekir. En iyi ve en etkili çarelerden

biri, ele geçiren kişinin gidip orada yaşaması olacaktır. Bu, ele geçirilen yeri daha güvenli ve daha sürekli kılar, tıpkı Türk'ün Yunanistan'da yaptığı gibi: O devleti elinde tutmak için aldığı öteki bütün önlemlere rağmen, eğer gidip orada oturmasaydı, bu devleti elinde tutması mümkün olmazdı. Çünkü orada olursan, sorunları doğduğu anda görür, hemen önlemini alabilirsin; orada olmazsan, sorunlardan ancak ciddi bir hal aldıklarında ve artık herhangi bir çare kalmadığında haberin olur. Üstelik, [orada olursan] görevlilerin bölgeyi soyamaz; prens doğrudan başvurabilme, uyrukları hoşnut eder; böylece, iyi olmak isteyenlerin, prensi sevmek için, başka türlü olmak isteyenlerin ise, ondan korkmak için daha çok gerekçeleri olur. Dışarıdan bu devlete saldırmak isteyen, daha çok çekinir; demek ki, orada oturuyorsa, prensin yeni devletini yitirmesi çok zordur.

[5] Daha iyi bir başka çare, bir iki yerde devleti prensle bağlayacak olan koloniler kurmaktır; çünkü prensin ya bunu yapması ya da burada çok sayıda atlı ve piyade birliği bulundurması gerekir. Koloniler büyük bir harcamayı gerektirmez ve prens hiç harcama yapmadan ya da çok az bir harcamayla koloniler kurup bunları orada tutabilir ve yalnızca yeni yerleşenlere vermek üzere tarlalarını ve evlerini elinden aldıklarını zarara uğratmış olur, ama zarara uğrayan bu kişiler, o devletin çok küçük bir bölümünü oluşturur ve dağınık ve yoksul oldukları için prensle asla zarar veremezler; geri kalan herkes, bir yandan zarar görmemiş olur (bu yüzden de, seslerini çıkarmamak zorunda kalacaklardır), öte yandan malları ellerinden alınanların durumuna düşme korkusuyla hata yapmaktan çekinirler. Sonuç olarak şunu belirtiyim ki, bu koloniler büyük harcamalar gerektirmezler, daha sadıktırlar ve daha az zorluk çıkarırlar; zarara uğrayanlara gelince, daha önce belirtildiği gibi, yoksul ve dağınık ol-

dukları için tehlike oluşturmazlar. Bu konuda şunu belirtmek gerekir: Ya insanların gönlünü hoş tutmalı ya da onları yok etmelidir; çünkü insanlar uğradıkları küçük zararların öcünü alırlar, ama büyük zararların öcünü alamazlar; bu yüzden, insana verilecek zarar, intikam korkusu olmayacak biçimde olmalıdır. Ama prens orada koloniler yerine asker bulundurursa, devletin bütün gelirlerini savunma için harcamak zorunda kalacağından, çok daha fazla para harcar, böylece kazanç kayba dönüşür. Ve prens çok daha fazla zarara yol açar, çünkü ordusunun ülkenin değişik yerlerinde barınmasından bütün devlet zarar görür; bunun yol açtığı rahatsızlığı herkes hisseder ve herkes prene düşman olur. Üstelik, bunlar prene zarar verebilecek düşmanlardır, çünkü yenilmiş olsalar bile, kendi yurtlarında kalmaktadırlar. Demek ki, her açıdan, böyle bir savunma yararsızdır, koloni kurma ise yararlıdır.

[6] Ayrıca, yukarıda belirtildiği gibi, kendi bölgesinden farklı bir bölgeyi ele geçiren kişi, daha güçsüz komşuların başı ve savunucusu haline gelmeli, güçlülere zayıflatmak için elinden geleni yapmalı ve kendisi kadar güçlü bir yabancıyı herhangi bir nedenle oraya girmesinin önüne geçmelidir. O bölgeye böyle bir yabancıyı ya aşırı hırs ya da korku yüzünden durumlarından hoşnut olmayanlar sokarlar hep: Bir zamanlar Aitolialılar Romalıları Yunanistan'a böyle sokmuşlar;⁵ keza Romalılar girdikleri her bölgeye, o bölgede yaşayanlarca sokulmuşlardır. Olan şudur: Güçlü bir yabancı bir bölgeye girer girmez, oradaki daha güçsüz herkes, eskiden onlara hükmetmiş olan güçlüye duydukları hasetin etkisiyle hemen ona bağlanırlar; öyle ki, bu zayıf güçler söz konusu olduğunda, yabancıyı onları kendi yanına çekmek için hiçbir çaba harcaması gerekmez, çünkü hep birlikte ve seve seve onun ele geçirdiği devletin bir parçası haline gelir-

ler. Güçlü yabancı bir tek onların gereğinden fazla güç ve yetki elde etmelerini önlemeye bakmalıdır; kendi gücü ve onların desteğiyle güçlü olanları kolayca bastırıp o bölgenin her açıdan tek hâkimi olur. Bu noktalara dikkat etmeyen kişi, ele geçirdiği yeri kısa sürede yitirecek ve orasını elinde bulundurduğu sürece, sayısız zorluk ve sıkıntıyla karşı karşıya kalacaktır.

[7] Romalılar ele geçirdikleri bölgelerde bu noktalara çok dikkat etmişlerdir: Koloniler kurmuş, güçlerini artırmaksızın güçsüzleri korumuş, güçlüleri sindirmiş ve orada güçlü yabancıların itibar kazanmalarına izin vermemişlerdir. Örnek olarak yalnızca Yunanistan bölgesini anmanın yeterli olacağı kanısındayım: Romalılar, Akhaları ve Aitolialıların desteklediler; Makedonya Krallığı'nı çökerttiler; Antiokhos'u kovdular; Akhaların ya da Aitolialıların olumlu tutumlarına bakarak onların topraklarını genişletmelerine asla izin vermediler; Philippos'un ikna edici sözleri, asla ona boyun eğdirmeden onunla dost olmalarını sağlamadı; keza Antiokhos'un gücü, o bölgede herhangi bir yetkiyi elinde bulundurmasına izin vermelerine yol açmadı. Çünkü Romalılar bu durumlarda, bütün bilge prenslerin yapması gerekeni yaptılar: Bilge prensler, yalnızca var olan sorunları değil, gelecekte ortaya çıkabilecek sorunları da dikkate alırlar ve her tür çabayı göstererek bunları önlemeye çalışırlar; çünkü sorunlar önceden görüldüğünde, çareleri kolayca bulunur; ama kapına dayanmalarını beklersen, hastalık artık iyileştirilemez hale geldiği için, ilaç çok geç kalmış olur.

[8] Hekimlerin verem için söyledikleri burada da geçerlidir: Başlangıçta bu hastalığı iyileştirmek kolay, ama teşhis etmek zordur; zaman geçtikçe, başlangıçta teşhis ve tedavi edilmediği için, hastalığı teşhis etmek kolaylaşır, ama iyileştirmek zorlaşır. Devlet işlerinde de aynısı olur: Devlette ortaya çıkan hastalıklar önceden

görıldüklerinde (bunu ancak uzak görüşlü birisi yapabilir) çabuk iyileştirilirler; ama bu hastalıkların görülmesi ve herkesin görebileceği şekilde büyümelerine izin verilmesi durumunda, artık herhangi bir tedavi söz konusu olamaz.

Dolayısıyla, sorunları önceden gören Romalılar, her zaman bir çözüm yolu bulmuş ve savaştan kaçınılamayacağını, ancak başkalarının yararına ertelenebileceğini bildikleri için, savaştan kaçınmak gibi bir amaçla hastalığın ilerlemesine asla izin vermemişlerdir; bu yüzden, Philippos ve Antiokhos'la İtalya'da savaşmamak için, Yunanistan'da savaşmak istemişlerdir; o zamanlar, bu iki savaştan da kaçınılabirlerdi, ama bunu istemediler. Günümüz bilgilerinin dillerinden hiç düşürmediği "zamanın getirdiği avantajdan yararlan" önerisinden asla hazretmediler, bunun yerine kendi güçlerinden ve uzak görüşlülüklerinden yararlandılar; çünkü zaman her şeyi önü sıra sürükler ve iyiyi olduğu kadar kötüyü, kötüyü olduğu kadar iyiyi getirebilir beraberinde.

[9] Ama Fransa'ya dönelim ve sözünü ettiğimiz şeylerden herhangi birini yapıp yapmadığını gözden geçirelim; [VIII.] Charles'dan değil, [XII.] Louis'den, dolayısıyla İtalya'da daha uzun süre egemenlik sürdüğü için kaydettiği aşamaları daha iyi gözlemlediğimiz birisinden söz edeceğim ve onun farklı bir bölgede egemenliği koruyabilmek için nasıl yapılması gereken şeylerin tersini yaptığını göreceksiniz.

[10] Kral Louis, onun gelmesiyle Lombardiya'nın yarısını ele geçirmek isteyen Venedik'in hırsı yüzünden İtalya'ya girmişti. Kralın aldığı bu kararı kınamak istemiyorum; İtalya'da bir dayanak noktası oluşturmak istediği ve bu ülkede dostları olmadığı, üstelik Kral Charles'ın davranışları yüzünden bütün kapılar yüzüne kapandığı için, elinden geldiğince dostluklar kurmaya zorlandı;

öteki hamlelerinde herhangi bir hata yapmamış olsaydı, bu olumlu kararı başarılı olabilirdi. Şu var ki, kral Lombardiya'yı ele geçirir geçirmez, Charles'ın elinden almış olduğu itibarı yeniden kazandı: Cenova teslim oldu; Floransalılar onunla müttefik oldular; Mantova markisi, Ferrara dükü, Bentivogliolar, Forli kontesi, Faenza, Rimini, Pesaro, Camerino, Piombino senyörleri, Luccalılar, Pizalılar, Sienalılar, her biri dost olmak için öne atıldılar.⁶ O zaman Venedikliler aldıkları kararın aşırı derecede cüretli olduğunu kavradılar: Lombardiya'nın iki şehrini ele geçirebilmek için, kralı İtalya'nın üçte birinin senyörü yapmışlardı.

[11] Şimdi bir düşünün: Kral, yukarıda belirtilen kurallara uymuş ve bütün dostlarını kollayıp savunmuş olsa, İtalya'daki itibarını ne kadar az bir zorlukla koruyabilirdi; çok sayıdaki bu dostları, güçsüz oldukları ve kimi Kilise'den, kimi Venediklilerden korktuğu için, hep onunla birlikte olmak zorundaydılar ve kral onlar aracılığıyla, geri kalan güçlülerden kolayca kendini sakınabilirdi. Oysa o, Milano'ya gelir gelmez bunun tersini yaptı, Romagna'yı işgal etmesi için Papa Alexander'e yardım etti. Bu kararla, dostlarını ve ona sığınmış olanları uzaklaştırarak kendisini güçsüz düşürdüğünü ve Kilise'ye onca yetki veren ruhani güce bir o kadar siyasal güç ekleyerek Kilise'ye güç kazandırdığını da fark etmedi. Ve ilk hatayı yapınca, başka hatalar yapmak zorunda kaldı; öyle ki, Alexander'in hırsına son vermek ve onun Toscana'nın efendisi olmasını engellemek için, İtalya'ya gelmek zorunda kaldı. Kilise'yi güçlendirmekle ve dostlarını yitirmekle yetinmedi; Napoli Krallığı'nı gözüne kestirdiği için, onu İspanya kralıyla bölüştü. Ve başta İtalya'nın egemeni iken, o bölgenin hırslı kişileri ve ondan hoşnut olmayanlar başvurabilsinler diye oraya bir ortak getirdi; o krallığın başına kendisine bağlı bir kralı getirebilecek-

ken, onu uzaklaştırdı ve yerine kendisini kovabilecek birisini getirdi.

[12] Ele geçirme arzusu, gerçekten de çok doğal ve olağan bir şeydir ve gücü yeten insanlar bunu yaptıklarında, her zaman övülecek ya da [en azından] yerilmeceklerdir; ama bunu yapacak güçleri olmadığına ve her ne olursa olsun böyle bir şeyi yapmak istediklerinde, hata etmiş olurlar ve kınanmayı hak ederler. Demek ki, Fransa Napoli'ye kendi güçleriyle saldırabilecek idiyse, bunu yapmalıydı; saldırarak gücü yok idiyse, krallığı paylaşmamalıydı. Ve Lombardiya'nın Venediklilerle bölüşülmesi, Louis'nin İtalya'ya ayak basmasını sağladığı için mazur görülebilirse de, Napoli'nin bölüşülmesi eleştiriye hak eder, çünkü benzer bir zorunlukla mazur gösterilemez.

Demek ki, Louis şu beş hatayı işlemiştir: Daha zayıf güçleri yok etti; İtalya'da güçlü birisinin gücünü artırdı; o bölgeye çok güçlü bir yabancıyı getirdi; oturmak üzere oraya gelmedi; orada koloniler kurmadı.

[13] Gene de bu hatalar, Venediklilerin elinden devletlerini almak gibi altıncı bir hatayı yapmasaydı, sağken ona bir zarar vermeyebilirdi; çünkü Kilise'yi güçlendirmemiş, İspanya'yı İtalya'ya sokmamış olsaydı, Venediklileri ezmek makul ve gerekli olurdu; ama ilk kararları aldıktan sonra, onların yıkımına asla izin vermemeliydi; çünkü Venedikliler güçlü oldukları sürece, başkalarının Lombardiya'yı ele geçirmesine her zaman engel olurlardı: hem kendileri Lombardiya'nın egemeni olmadıkça buna izin vermeyecekleri için hem ötekiler Lombardiya'yı Fransa'nın elinden alıp Venediklilere vermeyeceği ve her iki tarafa [Fransa ile Venedikliler] saldırılmayı göze alamayacağı için. Ve birisi, Kral Louis bir savaştan kaçınmak için Alexander'e Romagna'yı, İspanya'ya Napoli Krallığı'nı verdi, derse yukarıda belirtilen

gerekçelerle şu karşılığı veririm: Kişi savaştan kaçınmak için asla bir karışıklığın sürmesine izin vermemelidir; çünkü savaştan kaçamazsın, kendi zararına ertellersin. Birileri de, kralın Papa'ya, evliliğini iptal etmesi ve Rouen piskoposunu kardinal ataması karşılığında⁷ ona bu hizmeti yapma sözü verdiğini öne sürerse onlara daha sonra [XVIII. bölümde] prenslerin verdikleri sözler ve bunlara nasıl uymaları gerektiği konusunda söyleyeceklerim ile yanıt vereceğim.

[14] Dolayısıyla, Kral Louis, bölgeleri ele geçirmiş olup onları elinde tutmak isteyen başkalarının uyduğu kuralların hiçbirine uymadığı için yitirmiştir Lombardiya'yı; bu hiçbir açıdan olağanüstü değildir, aksine son derece olağan ve akla yatkın bir şeydir. Valentino –Papa Alexander'in oğlu Cesare Borgia'ya halk bu adı takmıştı– Romagna'yı işgal ettiği sırada, Nantes'da Rouen kardinaliyle bu konuyu konuşmuştum; Rouen kardinali bana İtalyanların savaştan anlamadıklarını söyleyince, ben de ona Fransızların siyasetten anlamadıkları karşılığını vermiştim: Siyasetten anlasalar, Kilise'nin bu kadar güç kazanmasına izin vermezlerdi. Ve deneyim yoluyla görüldü ki, İtalya'da Kilise'nin ve İspanya'nın güç kazanmasına Fransızlar neden olmuş ve onlar da Fransa'nın yıkımına yol açmışlardır. Bundan, hemen hiç şaşmayan genel bir kural çıkarabiliriz: Başkasının güçlenmesinin nedeni olan kişi, kendi yıkımına yol açar; çünkü o güç, ya becerinin ya zor kullanmanın sonucudur ve güçlü hale gelmiş kişi için bu iki nitelik de kuşkuludur.

"İnsanın, tuzakları tanımak için tilki, kurtları korkutmak için de aslan olması gerekir."

Niccolò Machiavelli'nin ölümünden beş yıl sonra yayımlanan eseri *Prens*, o tarihten günümüze kadar devam eden bir tartışmayı başlatmıştır. *Prens*, devlet yönetiminde amaca ulaşmak için her yolun geçerli olduğunu savunan bir elkitabı mıydı, yoksa devletin ve iktidarın gerçek doğası üstüne felsefi ve siyasal bir başyapıt mı? *Prens*, kimilerince "şeytanın kitabı" olarak nitelendi, kimilerince de gerçekçi siyaset kuramının bir başyapıtı olarak. Ama kesin olan bir şey var ki, devlet yönetme sanatının en temel kaynaklarından birini oluşturdu. Yapıt, özlü anlatımı, etkileyici imgeleri ve gerek çağdaşları gerek sonraki kuşaklarca harfi harfine yorumlanan kimi özdeyişlerinin pervasızlığıyla çok daha büyük ün kazandı.

Yalnızca siyasal içeriğiyle değil, edebî üslubuyla da klasik edebiyatın ölümsüz metinleri arasına giren bu benzersiz eseri, yazar ve kitap üstüne kapsamlı bir inceleme ve açıklayıcı notlar eşliğinde sunuyoruz.

#dünyaklasikleri #siyasetbilim #hükmetmek #dalkavuklar #makyavelizm
#erdem #talih #firade

Kapak resmi: Il Brontino

 can

canayinlari.com | [f](#) | [@](#) | [v](#) canayinlari

düşünce

